

HET TELOS AXIOMA

**EEN POSITIEVE VISIE OP HET
EINDE VAN DE WERELD**

JACQUES VAN DEN BOSCH

Boekenplan

Deze uitgave is gedrukt op FSC-papier en vervaardigd door een gecertificeerde leverancier. Dit papier is gemaakt van minimaal 70% pulp (hout) afkomstig uit FSC-gecertificeerde bossen. De overige pulp bestaat uit gerecycled materiaal en/of hout uit FSC-gecontroleerde bronnen.

ISBN: ISBN 978 90 8666 244 9
NUR: 730

© 2012, Jacques van den Bosch
Ontwerp en eindredactie: Boekenplan
Logo omslag: Jacques van den Bosch ©

Internet: www.boekenplan.nl; www.booxstore.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor het overnemen van gedeelten uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (Artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

INHOUD

Voorwoord 7

DEEL I METAFYSICA 9

De Logos 11

Het Streven 19

Het Telos Axioma 27

De Maatstaf 33

Het Fatum 39

Het Woord en de Daad 45

Wetenschap en Grootseheid 51

Mystiek 63

DEEL II POLITEIA 69

Een Nieuw Mensbeeld 71

Nieuw Ridderschap 79

Nihilistische politiek 85

Positieve Apartheid 89

Wat te doen? 101

VOORWOORD

Het gebeurt maar af en toe, en meestal compleet onverwacht, dat je een ingeving krijgt waardoor je plotseling op een totaal andere manier naar de wereld kijkt. Daarna is alles anders, maar ook weer niet. De wereld om je heen draait op dezelfde manier door, maar je ziet alles vanuit een ander perspectief. Dit overkwam mij in 1975 als jonge filosofiestudent in Nijmegen.

Het gevolg was dat ik mijn studie staakte en ik als een bezetene ging werken aan een boek met de titel *Logos*. In de periode 1976-1979 werkte ik mijn ingeving uit in een groot aantal schriften. Wat uiteindelijk overbleef, was dit kleine boekwerkje, dat gaat over de positieve eindbestemming van de wereld.

Dit geschrift ademt op veel plaatsen een gedreven, revolutionair elan. Hierdoor, maar ook omdat het boek gaat over de essentie van ons bestaan, is de schrijfstijl soms wat plechtstatig. Ik voelde me, zoals veel van mijn studiegenoten in die tijd, revolutionair. Ook ik had een poster van Ché Guevara op mijn studentenkamer hangen, maar ik wilde behalve de wereld ook nog de hemel bestormen.

Daarna veranderde mijn leven. Gestopt met studeren, moest ik gaan werken, ben ik jong getrouwd en werd ik vader. Ik stopte *Logos* in een doos op zolder en vergat mijn jeugdwerk,

totdat ik vorig jaar bedacht dat de tijd gekomen was om mijn manifest in druk te laten verschijnen.

Deze uitgave is zo veel mogelijk gebaseerd op de oorspronkelijke tekst, maar vooral het laatste hoofdstuk, dat nog niet voltooid was, heb ik herzien en aangevuld. Ten slotte heb ik ook de titel veranderd in *Het Telos Axioma* omdat dit de kern van het betoog beter samenvat.

Door weer opnieuw bezig te zijn met dit boek, moest ik uiteraard terugdenken aan de jaren dat ik eraan werkte. Het was een heel andere tijd en wanneer ik het nu opnieuw lees, voelt het ook anders dan toen. Die jonge geestdrift is weg en ik heb zo mijn twijfels, zeker als ik kijk naar de wereld om mij heen. Maar anderzijds wil ik mijn visie van 35 jaar geleden niet verloren laten gaan. Misschien dat het toch mensen zal inspireren, liefst mensen met een jeugdig en revolutionair elan!

DEEL I METAFYSICA

*Wat worden zal en worden moet,
is de grond van dat wat is.*

Friedrich Nietzsche

DE LOGOS

De geschiedenis van het Heelal is één groot en samenhangend Streven, een strijd door oneindig veel chaos, tegenslag en tergende traagheid. Het doel van deze strijd en de zin van alles is het grote Licht aan de allerlaatste horizon.

Dit Streven manifesteert zich niet alleen in het leven, maar ook in dat wat ogenschijnlijk levenloos is. Het uit zich in alles wat orde en samenhang vertoont.

Deze ordenende en worstelende kracht, deze wilskracht, is de Logos¹.

De Logos is eeuwig: voor de aanvang der tijden was de Logos, maar ook na het ogenblik waarop de tijd definitief stil zal staan. Het gehele wereldproces is nu: loutering, zelfontplooiing, bewustwording en verheffing van de Logos.

In de evolutie van het leven herkennen we het groeiproces van de Logos. Hoe verder de evolutie voortschrijdt, hoe zelfstandiger de verschijningsvormen worden. De overlevingsproblemen worden opgelost door eenheden die zich steeds meer gaan distantiëren van de wereld die hen omringt. Er ontstaat een scheiding tussen binnenwereld en buitenwereld – en hoe verder

¹ Het Griekse woord *logos* heeft meerdere betekenissen, waaronder woord, principe, leerstelling en betekenis.

De Stoïcijnen gebruikten *logos* voor de levenskracht van het universum.

de evolutie doorgaat, hoe verder zich de binnenwereld ontwikkelt. Dat dit tevens een bron van weer andersoortige conflicten is, is de tragiek van het leven. Wat betreft de mens heeft Sartre dit treffend verwoord: 'De hel, dat zijn de anderen'. Het grote voordeel gaat gepaard met grote nadelen, waardoor nieuwe aanpassingen noodzakelijk worden. En zo beweegt de spiraal van het leven zich voort.

De scheiding tussen binnenwereld en buitenwereld verhindert overigens niet de voortdurende beïnvloeding van elk object en elk wezen door elk ander object of wezen. Deze wisselwerking is een gevolg van het feit dat alles wat bestaat een manifestatie is van hetzelfde oerbeginnsel.

De binnenwereld wordt steeds beter georganiseerd en bereikt haar voorlopig hoogtepunt in het menselijk bewustzijn. In het menselijk bewustzijn is de integratie van activiteiten en informatieprocessen zo ver voortgeschreden dat er één coördinatiecentrum is ontstaan: het centrale zenuwstelsel.

Het menselijk bewustzijn is ontstaan door een samenballing van functies die al eerder bestonden: geheugen, leervermogen, abstraherende capaciteiten, fantasie ... Al deze verschijnselen zijn niet voorbehouden aan mensen, maar zijn oereigenschappen van het leven. De natuur is oneindig veel creatiever, intelligenter en fantasierijker dan de mens! Maar door het ontstaan

van een coördinatiecentrum is de mens zich wel bewust geworden van al deze vermogens.

Anderzijds is het bewustzijn in zeker opzicht ook nieuw. Het is ten opzichte van zijn samenstellende delen even nieuw als bijvoorbeeld het levende ten opzichte van het levenloze. Het is ontstaan uit het reeds bestaande, maar toch is het méér – doordat het op een volledig andere manier is georganiseerd. De gebruikte materie vertoont in haar nieuwe organisatievorm eigenschappen die daarvoor nog latent aanwezig waren.

Dit fenomeen lijkt op de vooruitgang van wetenschappelijk onderzoek. Het nieuwe verschijnsel (het bewustzijn of het leven) kan namelijk alleen verklaard worden door een theorie die meer omvattend en verfijnd is dan de theorie die nodig was om het daaraan voorafgaande verschijnsel te verklaren. De oudste theorie blijkt een grensgeval te zijn van de nieuwe theorie (C.A. Van Peursen²).

Zoals al opgemerkt, is het menselijk verstand een bijzondere vorm van biologische adaptatie. Het is zijn functie om doeltreffend handelen mogelijk te maken, en bereikt dit door de terugkoppeling die onophoudelijk plaatsvindt. De mens kan bijsturen, hij kan leren, hij kan zijn reacties uitstellen en helemaal anders dan

² Ontleend aan C.A. Van Peursen in *Wetenschappen en werkelijkheid*, Kampen, 1969.

voorheen handelen: dit alles door zijn unieke coördinatiecentrum.

In dit verband zijn ook de volgende kennistheoretische problemen relevant:

Is onze kennis van de werkelijkheid een nauwkeurige afspiegeling van de werkelijkheid?

En:

Is onze logica, het logisch redeneren van de mens, onveranderlijk en bestaat deze ook los van de mens?

Waar het om gaat, is of onze kennis en onze logica effectief functioneren, dus of we daarmee problemen kunnen oplossen en de realiteit gericht kunnen beïnvloeden. Want als dat zo is, dan is het heel aannemelijk dat de werkelijkheid een bepaalde overeenkomst heeft met onze gedachten – dus dat er een directe wisselwerking tussen beide is.

Deze zogenaamde spiegeltheorie is echter onhoudbaar, want onze waarneming is nooit neutraal. Aan elke waarneming gaat een theorie, zienswijze of verwachting vooraf, waardoor de waarneming wordt gekleurd. Dezelfde feiten kunnen op verschillende wijzen worden beschreven en verklaard. We kunnen nooit zeggen dat we de definitieve waarheid hebben ontdekt.